

ผู้ขอลี้ภัยและผู้ลี้ภัยในประเทศไทย

บริบทโดยรวม

ณ เดือนพฤศจิกายน 2567 มีผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยในเมืองประมาณ 5,500 คนจากกว่า 40 ประเทศอาศัยอยู่ในประเทศไทย ควบคู่กับผู้ลี้ภัยจากเมียนมาประมาณ 86,539 คนในค่ายตามแนวชายแดน1 ตัวเลขเหล่านี้ไม่รวมชาวเมียนมาจำนวนมากที่หลบหนีมาตั้งแต่การรัฐประหารทางทหารเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2564 แต่ไม่ได้ลงทะเบียนกับ UNHCR และไม่ได้รับการยอมรับจากทางการไทย ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 หรือพิธีสาร ค.ศ. 1967 และไม่ได้ดำเนินการพิจารณาสถานะผู้ลี้ภัย โดย UNHCR เป็นผู้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน

นับตั้งแต่การทบทวนรอบที่ 3 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2564 ประเทศไทยมีพัฒนาการที่สำคัญหลายประการ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย (พ.ร.บ.ป้องกันการทรมาน) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2566 บัญญัติหลักการไม่ส่งกลับ (non-refoulement) ไว้ในกฎหมายไทยเป็นครั้งแรก2 กลไกคัดกรองระดับชาติ (NSM) เริ่มดำเนินงานเมื่อวันที่ 22 กันยายน 25663 ในเวทีผู้ลี้ภัยโลกครั้งที่ 2 เมื่อเดือนธันวาคม 2566 ประเทศไทยให้คำมั่นสัญญารวมถึงเสริมสร้าง NSM และทบทวนทางเลือกแทนการกักตัว4 และเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2567 ประเทศไทยถอนข้อสงวนต่อข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาอีกข้อหนึ่ง5

อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ลี้ภัย การปฏิบัติจริงเปลี่ยนไปเพียงเล็กน้อย ใน 18 เดือนแรก NSM ให้สถานะบุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Person) แก่เพียงเจ็ดคน และเอกสารที่ RNT ยื่นรายงานว่าตัวเลขไม่เปลี่ยนเมื่อครบ 30 เดือน ตั้งแต่ต้นปี 2569 AAT ไม่สามารถขอประกันตัวให้ผู้รับบริการได้แม้แต่รายเดียว และการส่งกลับโดยถูกบังคับยังคงเกิดขึ้นแม้มีกฎหมายป้องกันการทรมานฉบับใหม่6 ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2569 ระเบียบว่าด้วยการเนรเทศฉบับใหม่แบบเร่งด่วนทำให้การเนรเทศรวดเร็วขึ้นโดยไม่เพิ่มมาตรการคุ้มครอง ซึ่งวิเคราะห์ควบคู่กับการส่งกลับโดยถูกบังคับในเอกสารข้อมูลคู่กันว่าด้วยการปราบปรามข้ามชาติ7 เมื่อไม่มีกฎหมายลี้ภัยระดับชาติ ผู้ลี้ภัยในเมืองส่วนใหญ่ถูกปฏิบัติเป็น "คนต่างด้าวผิดกฎหมาย" และถูกกีดกันจากการทำงานที่ถูกกฎหมายและประกันสุขภาพของรัฐ การตัดงบประมาณ USAID และเงินช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอื่นอย่างรุนแรงตั้งแต่ต้นปี 2568 ทำให้ช่องว่างการคุ้มครองที่มีมานานกลายเป็นวิกฤตเฉียบพลันสำหรับหลายครอบครัว

เอกสารข้อมูลฉบับนี้สรุปรายงานร่วมของ RNT สำหรับการทบทวนรอบที่ 4 ของประเทศไทย หลักฐานมาจากข้อมูลคดีความช่วยเหลือทางกฎหมายของ AAT และ RBB คำให้การของสมาชิก RLN งานคดีโดยตรงของ AAT เกี่ยวกับ NSM และการกักตัวคนต่างด้าว และการทบทวนเอกสารกฎหมายและนโยบายของไทย

การประเมินการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ UPR รอบที่ 3

การทบทวนรอบที่ 3 ของประเทศไทยจัดขึ้นเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564 ในการประชุมสมัยที่ 39 ของคณะทำงาน UPR จากข้อเสนอแนะ 278 ข้อที่ได้รับ ประเทศไทยรับไว้พิจารณา 218 ข้อ และรับทราบ 60 ข้อ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนรับรองผลการทบทวนเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 256515

ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัย (52.79 ยูเครน) หยุดการส่งผู้ลี้ภัยกลับเมียนมา (52.78 สเปน) พิจารณาให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 (51.16 เซียร์ราลีโอน) และสร้างหลักประกันการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ย้ายถิ่น ผู้ลี้ภัย และผู้ขอลี้ภัยที่ถูกกักในสถานกักตัว (52.70 อิรัก) ส่วนข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยรับทราบ ได้แก่ การให้สัตยาบันอนุสัญญา ค.ศ. 1951 และพิธีสาร ค.ศ. 1967 (52.14 และ 52.15) การให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของคนไร้รัฐ ค.ศ. 1954 (52.16) และการขยายสวัสดิการสังคมแก่ผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัย รวมถึงสิทธิในการทำงาน (52.80 อัฟกานิสถาน)16

การปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่รับไว้พิจารณายังเป็นเพียงบางส่วนอย่างดีที่สุด ผู้ลี้ภัยยังคงถูกจับกุม กักตัว และเนรเทศ ห้องกักตรวจคนเข้าเมือง (IDC) ดำเนินการที่ร้อยละ 155 ของความจุในปี 2567 การประกันตัวหยุดทำงานจริง NSM คุ้มครองได้เพียงเจ็ดคนภายในต้นปี 2569 และเด็กยังคงถูกกักตัวหรือถูกแยกจากครอบครัว การส่งกลับเมียนมายังคงเกิดขึ้น แม้ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะ 52.78 ความก้าวหน้าทางกฎหมายที่ชัดเจนที่สุดสองประการ คือ พ.ร.บ.ป้องกันการทรมานและการถอนข้อสงวนต่อข้อ 22 ของ CRC ยังไม่มีแนวปฏิบัติเชิงปฏิบัติการและการบังคับใช้ที่จำเป็นเพื่อเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ข้อมูลสำคัญโดยสรุป

7 คน

ได้รับสถานะ 'ผู้ได้รับความคุ้มครอง' ภายใต้กลไกคัดกรองระดับชาติ (National Screening Mechanism - NSM) ในช่วง 18 เดือนแรก

เทียบกับผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยในเขตเมืองราว **5,500 คน**; เมื่อครบ 30 เดือน ยังไม่มีรายงานว่าตัวเลขเปลี่ยนแปลง

จากชาวเมียนมา 50 คน ที่ AAT สัมภาษณ์ สำหรับรายงานการผลักดันกลับ ปี 2026

84% กลัวการจับกุมหรือการประหัตประหารหากถูกส่งกลับ

70% ไม่รู้จัก NSM เลย

1,200 คน

มีรายงานว่าถูกควบคุมตัวอยู่ที่ สตม. สวนพลู ในกรุงเทพฯ **มากกว่าความจุเป็นคว่า 2 เท่า**

สตม. สวนพลู

จากชาวเมียนมา 50 คน ที่ถูกสัมภาษณ์

96% ไม่สามารถเก็บออมเงินได้เลย

44% ไม่มีงานทำเลย

ผู้ลี้ภัยในเขตเมืองไม่มีสิทธิทำงานตามกฎหมาย

40%

ของเด็กและเยาวชน 722 คน อายุ 9-21 ปี

ในศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ 7 แห่ง ในแม่สอด มีภาวะวิตกกังวลรุนแรงหรือรุนแรงมาก

60%+

ของเด็กข้ามชาติในประเทศไทย ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา

อ้างอิงจากการทบทวนปี 2014 ซึ่งเป็นข้อมูลประมาณการล่าสุดที่อ้างถึงในข้อเสนอร่วม

0

คำร้องขอประกันตัวที่สำเร็จ ซึ่ง AAT ดำเนินการได้ตั้งแต่ต้นปี 2026

หลังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองระงับการให้ประกันตัวโดยพฤตินัย ภายหลังการหลบหนีเป็นหมู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวในช่วงปลายปี 2025

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **เครือข่ายสิทธิผู้ลี้ภัยในประเทศไทย (RNT), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand), เครือข่ายผู้ลี้ภัย, องค์กรสิทธิไร้พรมแดน (Rights Beyond Border), มูลนิธิมนุษยะ, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

ประเด็นใหม่ภายหลังการยื่นเอกสาร: ระเบียบว่าด้วยการเนรเทศมีผลบังคับใช้แล้ว

ส่วนนี้ครอบคลุมพัฒนาการภายหลังการยื่นเอกสารรอบที่ 4 (10 เมษายน 2569) ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของเอกสารที่ยื่นต่อ UPR อย่างเป็นทางการ โดยอิงจากแถลงการณ์สาธารณะของ AAT และราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้เอกสารข้อมูลสะท้อนสถานการณ์ปัจจุบัน

รัฐบาลไทยประกาศว่าคณะรัฐมนตรีเห็นชอบร่างระเบียบว่าด้วยการเนรเทศ

ในการแถลงข่าวเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2569 โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรีประกาศว่า คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบร่างระเบียบว่าด้วยการเนรเทศ ต่อมาองค์กรสิทธิมนุษยชนได้เตือนว่าขั้นตอนการเนรเทศแบบเร่งด่วนภายใต้ระเบียบดังกล่าวขาดมาตรการคุ้มครองที่เพียงพอเพื่อป้องกันการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ (non-refoulement) และอาจทำให้ผู้ลี้ภัยที่ตกอยู่ในความเสี่ยงเผชิญการถูกบังคับส่งกลับและการปราบปรามข้ามชาติ

แหล่งที่มา: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี / รัฐบาลไทย (14 กรกฎาคม 2569)

เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2569 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการเนรเทศ พ.ศ. 2569 มีผลบังคับใช้ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เนรเทศคนต่างชาติได้รวดเร็วขึ้น7 ข้อ 6 ระบุว่าคำสั่งเนรเทศต้องคำนึงถึงพันธกรณีระหว่างประเทศของไทย แต่ข้อกำหนดทั่วไปนี้ไม่ใช่มาตรการคุ้มครองในตัวเอง ระเบียบไม่คุ้มครองผู้ลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัย หรือบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตาม NSM อย่างชัดเจน ไม่มีการประเมินความเสี่ยงรายบุคคล ไม่มีขั้นตอนที่กำหนดไว้ และไม่มีช่องทางให้บุคคลยกความต้องการด้านการคุ้มครองหรือโต้แย้งคำสั่งเนรเทศ8

AAT ยังมีข้อกังวลเฉพาะสี่ประการ ซึ่งเสนอครั้งแรกในแถลงการณ์สาธารณะต่อร่างระเบียบเมื่อเดือนกรกฎาคม 2569:8:

- ความล่าช้าของประเทศที่สามในการรับบุคคลอาจถูกถือเป็น "ความไม่สุจริต" ซึ่งเสี่ยงทำให้ผู้คนหลุดจากเส้นทางการตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ปลอดภัย
- คนไร้รัฐถูกส่งกลับไปยัง "ประเทศที่พำนักล่าสุด" โดยปริยาย โดยไม่ตรวจสอบว่าปลอดภัยหรือไม่
- ไม่มีการทบทวนโดยศาลก่อนบังคับตามคำสั่งเนรเทศ
- ความรับผิดในฐาน "ผู้ยุยง/ผู้อำนวยความสะดวก" ที่กว้างอาจทำให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ลี้ภัยลดลง

AAT เห็นว่าระเบียบนี้เสี่ยงละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ (กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ และ jus cogens เมื่อมีความเสี่ยงต่อการทรมาน) ข้อ 3 ของ CAT ข้อ 13 ของ ICCPR ข้อ 22 ของ CRC มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย และมาตรา 27–28 ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งคุ้มครอง "บุคคลทุกคน" ไม่ใช่เฉพาะผู้มีสัญชาติไทย9

ในฐานะสมาชิกปัจจุบันของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (2568–2570) ประเทศไทยควรเป็นแบบอย่าง AAT จะติดตามการบังคับใช้ระเบียบต่อไป และพร้อมสนับสนุนรัฐบาลไทยด้วยข้อมูลทางกฎหมายและประสบการณ์ภาคสนาม8

ความท้าทายที่ 1: ไม่มีกฎหมายลี้ภัยระดับชาติ และกลไกคัดกรองระดับชาติ (NSM) กำหนดให้ถูกจับกุมก่อนจึงจะได้รับความคุ้มครอง

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่อาจเดินทางกลับประเทศที่มีภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 เป็นฐานของ NSM ระเบียบนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2563 และ NSM เริ่มดำเนินงานเมื่อวันที่ 22 กันยายน 25663 แม้ระเบียบจะใช้คำว่า "บุคคลที่ได้รับความคุ้มครอง" แทน "ผู้ลี้ภัย" แต่ในทางปฏิบัติทำหน้าที่เป็นกลไกคัดกรองผู้ลี้ภัยของประเทศไทย

ตามข้อ 6 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) และข้อ 16 ของ ICCPR ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย ในการทบทวนรอบที่ 2 (ปี 2559) ประเทศไทยรับทราบข้อเสนอแนะหลายข้อให้กำหนดสถานะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการแก่ผู้ขอลี้ภัยและผู้ลี้ภัย15 ในรอบที่ 3 (ปี 2564) ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยอย่างเหมาะสม (52.79 ยูเครน)16

จากประสบการณ์ของ AAT อุปสรรคสำคัญคือกฎเรื่องคุณสมบัติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองตีความว่า NSM เปิดให้เฉพาะผู้ที่มีสถานะ "รอการเนรเทศ" อย่างเป็นทางการตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 อยู่แล้ว17 กล่าวคือ ผู้ลี้ภัยต้องถูกจับกุมก่อนจึงจะขอรับความคุ้มครองได้ ซึ่งขัดต่อวัตถุประสงค์ของกลไกคุ้มครอง

ใน 18 เดือนแรก NSM ให้สถานะบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองแก่เพียงเจ็ดคน เอกสารที่ RNT ยื่นรายงานว่าตัวเลขยังเป็นเจ็ดคนเมื่อครบ 30 เดือน โดยมีอีกไม่กี่ร้อยกรณีอยู่ระหว่างการพิจารณา18 กลุ่มที่อยู่ในความรับผิดชอบของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งรวมถึงผู้หลบหนีความขัดแย้งในเมียนมา โรฮิงญา อุยกูร์ และชาวเกาหลีเหนือ ถูกกีดกันในทางปฏิบัติ ทั้งที่ไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายห้ามไม่ให้ยื่นคำขอ AAT ไม่พบผู้ยื่นคำขอที่เป็นชาวโรฮิงญา อุยกูร์ หรือเกาหลีเหนือรายใดเข้าถึง NSM ได้ ส่วนคำขอของผู้ยื่นจากเมียนมาหลายรายที่ AAT ช่วยเหลือถูกปฏิเสธ รวมทั้ง

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

การอุทธรณ์ เมื่อเดือนมิถุนายน 2566 กสม. เสนอแนะให้ปรับปรุง NSM ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ แต่ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2567 สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานรัฐอีกเจ็ดแห่งปฏิเสธข้อเสนอแนะดังกล่าวว่า "ยังไม่จำเป็น"

งานคดีของ AAT พบช่องว่างเพิ่มเติม คณะกรรมการ NSM ไม่มีแนวปฏิบัติการดำเนินงานที่ชัดเจนและเปิดเผยต่อสาธารณะ และการคัดกรองแตกต่างกันไปตามเจ้าหน้าที่แต่ละราย ผู้ที่ถูกกักตัวใน IDC ไม่ได้รับแจ้งอย่างเป็นระบบว่าสามารถยื่นคำขอได้ ไม่มีสื่อให้ข้อมูลในสถานที่กักตัว และผู้ลี้ภัยจำนวนมากเข้าใจผิดว่า NSM เป็นกลไกการประกันตัว ผู้ลี้ภัยที่จ่ายเงินประกันตัว 50,000 บาท ตามกฎหมายคนเข้าเมืองไปแล้วต้องจ่ายเพิ่มอีก 20,000 บาทจึงจะเข้าสู่กระบวนการ NSM ได้ เงินประกันตัวจำนวนแรกจะได้รับคืนในที่สุดแต่ล่าช้า ผู้ยื่นคำขอจึงต้องมีเงิน 70,000 บาทล่วงหน้า ซึ่งสูงกว่าที่ผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่จะหาได้20 สถานะบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองไม่รวมสิทธิในการทำงาน และยังไม่ชัดเจนว่าสถานะดังกล่าวให้สิทธิใดบ้าง กระบวนการยังกำหนดให้พิมพ์ลายนิ้วมือและตรวจประวัติอาชญากรรมของเด็ก21 ซึ่งไม่สอดคล้องกับ CRC โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยถอนข้อสงวนต่อข้อ 22 แล้ว

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายลี้ภัยระดับชาติที่ครอบคลุม และผู้ลี้ภัยในเมืองส่วนใหญ่ยังถูกจัดเป็น "คนต่างด้าวผิดกฎหมาย" ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 NSM ไม่ได้เปลี่ยนสถานการณ์นี้ เพราะการออกแบบและการปฏิบัติที่เข้มงวดทำให้ผู้ลี้ภัยในเมืองส่วนใหญ่ไม่มีสถานะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ

ผลกระทบครอบคลุมทุกด้านของชีวิตประจำวัน ผู้ลี้ภัยถูกกีดกันจากตลาดแรงงานในระบบ เผชิญอุปสรรคด้านการเงินและการดำเนินการทางเอกสารอย่างหนักในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลและการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอยู่ในความหวาดกลัวการถูกจับกุมและการกักตัวโดยไม่มีกำหนดอย่างต่อเนื่อง สมาชิก RLN ในกรุงเทพฯ รายงานว่าผู้ลี้ภัยไม่สามารถซื้อประกันสุขภาพ เรียนต่อระดับอุดมศึกษา เปิดบัญชีธนาคาร ลงทะเบียนซิมการ์ด ขอใบอนุญาตขับขี่ หรือเช่าที่พัก เพราะเจ้าของที่พักและผู้ให้บริการมักขอหนังสือเดินทางที่มีวีซ่าที่ยังไม่หมดอายุ

ความท้าทายที่ 2: ห้องกักตรวจคนเข้าเมืองและสภาพการกักตัวที่ไร้มนุษยธรรม

ในการทบทวนรอบที่ 2 ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้แก้ไขสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้ายในห้องกักตรวจคนเข้าเมือง (158.179 อินเดีย) และลดความแออัดในสถานกักตัว (158.80 ปารากวัย) และรับทราบข้อเสนอแนะให้ยุติการกักตัวผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยโดยพลการ และยุติการกักตัวเด็กเพื่อควบคุมการย้ายถิ่น (159.66 ลักเซมเบิร์ก)

ในรอบที่ 3 ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้สร้างหลักประกันการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ย้ายถิ่น ผู้ลี้ภัย และผู้ขอลี้ภัยในสถานกักตัว (52.70 อิรัก)26 การปฏิบัติยังไม่เพียงพอ ประเทศไทยไม่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาสูงสุดของการกักตัวคนเข้าเมือง การประกันตัวซึ่งเป็นช่องทางตามกฎหมายเพียงทางเดียวที่จะได้รับการปล่อยตัว ต้องใช้เงิน 50,000 บาทและผู้ค้ำประกันชาวไทย ซึ่งผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดหาได้ เพราะไม่มีทั้งเงินและเครือข่ายทางสังคม

รายงานปี 2567 ของ Union for Civil Liberty (UCL) พบว่า IDC ดำเนินการที่ร้อยละ 155 ของความจุ และ IDC กรุงเทพฯ ที่สวนพลูมีรายงานว่าคุมขังได้ถึง 1,200 คน มากกว่าความจุที่ออกแบบไว้เกินสองเท่า12 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2567 คณะกรรมการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติแสดงความกังวลอย่างยิ่งต่อสภาพในสถานกักตัวคนเข้าเมือง และกำหนดให้การปรับปรุงสภาพดังกล่าวเป็นหนึ่งในสามข้อเสนอแนะเร่งด่วนที่ประเทศไทยต้องรายงานความคืบหน้าภายในหนึ่งปี

การเยี่ยม IDC ของ AAT พบว่าสภาพแย่ลงเรื่อย ๆ ผู้ถูกกักส่วนใหญ่เป็นโรคผิวหนังจากความแออัดและการระบายอากาศที่ไม่ดี และการตรวจรักษามีไม่บ่อยพอกับความต้องการ การปราบปรามศูนย์อาชญากรรมสแกม (ศูนย์อาชญากรรมหลอกลวงออนไลน์) ตามแนวชายแดนเมียนมาและกัมพูชาทำให้คนสัญชาติจีนจำนวนมากถูกส่งเข้ามาในสถานที่ที่แออัดอยู่แล้ว หลังการจับกุมหมู่ครั้งหนึ่งเมื่อเดือนพฤษภาคม 2568 IDC สวนพลูไม่มีที่ว่างเหลือ และผู้ถูกกัก 20 คน รวมถึงเด็ก 6 คน ต้องค้างคืนที่สถานที่ของตำรวจ

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของไทยนำทางผู้ลี้ภัยชาวปากีสถานขึ้นรถโดยสารที่จอดรออยู่ หลังผู้ลี้ภัย 94 คนได้รับการปล่อยตัวจากการกักตัวเป็นเวลานาน 6 เดือน

แหล่งที่มา: คิตตี้ แม็กคินซีย์ (Kitty McKinsey) / UNHCR (6 มิถุนายน 2554)

การกักตัวเป็นเวลานานโดยไม่มีการสนับสนุนด้านสุขภาพจิตนำไปสู่อันตรายทางจิตใจที่เพิ่มขึ้น รวมถึงความรุนแรงระหว่างผู้ถูกกัก ระหว่างเดือนตุลาคม 2567 ถึงเดือนพฤษภาคม 2568 AAT เข้าตอบสนองโดยตรงต่อการจับกุมหมู่อย่างน้อยหกครั้งในกรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียว ซึ่งส่งผลกระทบต่อชุมชนผู้ลี้ภัยชาวปากีสถาน มองตานาร์ด/เวียดนาม ม้ง และอื่น ๆ

การกักตัวคนเข้าเมืองกลายเป็นการกักตัวโดยไม่มีกำหนดในทางปฏิบัติ และการประกันตัวหยุดทำงาน เมื่อเดือนมกราคม 2564 คณะทำงานของสหประชาชาติว่าด้วยการควบคุมตัวโดยพลการยืนยันอีกครั้งว่าการกักตัวโดยไม่มีกำหนดในกระบวนการด้านการย้ายถิ่นไม่อาจให้เหตุผลได้และเป็นการควบคุมตัวโดยพลการ และกฎหมายต้องกำหนดระยะเวลากักตัวสูงสุด พร้อมปล่อยตัวโดยอัตโนมัติเมื่อครบกำหนด

หลังเหตุผู้ถูกกักที่ได้ประกันตัวหลบหนีเป็นจำนวนมากในปลายปี 2568 สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองระงับการประกันตัวจริง ตั้งแต่ต้นปี 2569 AAT ไม่สามารถขอประกันตัวสำเร็จแม้แต่รายเดียว และการอุทธรณ์คำปฏิเสธการประกันตัวก็ถูกปฏิเสธเช่นกัน การปฏิเสธใช้กับทั้งสัญชาติแทนที่จะพิจารณาเป็นรายกรณี เช่น ผู้รับบริการชาวม้งถูกปฏิเสธเพราะก่อนหน้านี้มีผู้ถูกกักชาวเวียดนามหลบหนี ข้อกำหนดด้านเอกสารใหม่ รวมถึงแบบฟอร์มรับรองจากเจ้าของที่พัก ทำให้ผู้ค้ำประกันเสี่ยงต่อความรับผิดทางกฎหมายและเปิดช่องให้มีการรีดไถรูปแบบใหม่ และเจ้าของที่พักจำนวนมากปฏิเสธที่จะรับรองที่อยู่ เมื่อไม่มีเพดานเวลาตามกฎหมายและไม่มีกลไกปล่อยตัวที่ใช้การได้ การกักตัวจึงไม่มีกำหนดในทางปฏิบัติ

ความท้าทายที่ 3: ทางเลือกแทนการกักตัวยังจำกัด และเด็กยังถูกกักตัวและแยกจากครอบครัว

บันทึกข้อตกลงว่าด้วยการกำหนดมาตรการและแนวทางทางเลือกแทนการกักตัวเด็กในห้องกักตรวจคนเข้าเมือง (MOU-ATD) ที่จัดทำเมื่อ พ.ศ. 256226 ยังมีขอบเขตจำกัด โดยส่วนใหญ่ครอบคลุมมารดาที่ถูกกักตัวพร้อมบุตร ส่วนบิดาโดยทั่วไปไม่ถูกรวมไว้ ทำให้ครอบครัวถูกแยกจากกัน ศูนย์แม่และเด็ก (Mother and Child Center) ที่บางเขน ซึ่งใช้เป็น "ทางเลือก" แทน IDC มีสภาพการดำเนินงานที่คล้ายกับการกักตัวอย่างมาก เด็กบางคน รวมถึงเด็กโรฮิงญาและเด็กที่คดีกับ UNHCR ปิดแล้ว ถูกกันออกจากทางเลือกที่อยู่ในชุมชน และยังคงถูกกักตัวโดยไม่มีกำหนด เด็กที่เข้าประเทศไทยโดยไม่มีเอกสารยังคงถูกดำเนินคดีในฐานะผู้กระทำผิดตามกฎหมายคนเข้าเมือง ทั้งที่เด็กไม่ได้เลือกที่จะย้ายถิ่นด้วยตนเอง

ในปี 2566 สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดตากจับกุมเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีจำนวน 33 คนฐานเข้าเมืองโดยผิดปกติ และส่งเข้าสถานกักตัวคนเข้าเมือง MOU-ATD ระบุว่าการกักตัวควรเป็นมาตรการสุดท้าย แต่ในพื้นที่ชายแดน ซึ่งที่พักของรัฐอยู่ห่างไกลและทรัพยากรมีจำกัด เด็กก็ยังคงถูกกักตัว

ข้อ 22 ของ CRC กำหนดให้รัฐสร้างหลักประกันว่าเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้ขอลี้ภัย ไม่ว่าจะมีผู้ดูแลมาด้วยหรือไม่ ได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่เหมาะสม นับตั้งแต่ประเทศไทยถอนข้อสงวนต่อข้อ 22 เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2567 ยังไม่มีนโยบายหรือมาตรการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมตามมาสำหรับเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กผู้ขอลี้ภัย โดยเฉพาะเด็กเมียนมาที่พลัดถิ่นจากผลของการรัฐประหารปี 2564

แผนปฏิบัติการด้านการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ พ.ศ. 2566–2570 ยืนยันว่าเด็กทุกคนในประเทศไทยควรเข้าถึงบริการและการสนับสนุนที่เหมาะสมได้อย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ28 เด็กเมียนมาที่ไม่มีผู้ปกครองดูแลและเด็กที่พลัดพรากจากครอบครัว โดยเฉพาะผู้ที่มาถึงหลังรัฐประหารและอาศัยอยู่ในหอพักหรืออยู่กับญาติ เสี่ยงต่อการถูกทำร้ายทางร่างกายและทางเพศโดยผู้ดูแลที่เด็กต้องพึ่งพา รัฐบาลยังไม่มีมาตรการพิเศษเพื่อคุ้มครองเด็กเหล่านี้จากอันตรายและการแสวงประโยชน์

ความท้าทายที่ 4: ผู้ลี้ภัยในเมืองไม่มีสิทธิในการทำงานและไม่มีประกันสุขภาพของรัฐ และการตัดงบประมาณทำให้เกิดวิกฤตเฉียบพลัน

ตามข้อ 6(1) ของ ICESCR และข้อ 5(e)(i) ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (ICERD) ทุกคน รวมถึงผู้ที่ไม่ใช่พลเมือง มีสิทธิในการทำงานและสิทธิที่จะเลือกงานโดยอิสระ29 เนื่องจากกฎหมายไทยไม่รับรองสถานะผู้ลี้ภัย ผู้ลี้ภัยจึงโดยทั่วไปไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน

ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับมาตรฐานสุขภาพสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ ไม่ว่าจะมีสถานะทางกฎหมายใด ในการทบทวนรอบที่ 3 ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้สร้างหลักประกันการเข้าถึงบริการสุขภาพถ้วนหน้า รวมถึงสำหรับแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย (51.116 อุรุกวัย)

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

"ไว ยัน" (Wai Yan) อดีตนักศึกษาและสมาชิกขบวนการอารยะขัดขืน (Civil Disobedience Movement - CDM) ของเมียนมา กำลังชงเครื่องดื่มในร้านอาหารแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร หลังหลบหนีออกจากเมียนมาเพื่อหลีกเลี่ยงการเกณฑ์ทหาร

เช่นเดียวกับผู้คนจำนวนมากที่หลบหนีออกจากเมียนมา เขาต้องทำงานโดยไม่มีเอกสารรับรองสถานะอย่างเป็นทางการ และเผชิญอนาคตที่ไม่แน่นอนในประเทศไทย

แหล่งที่มา: ลิลเลียน สุวรรณรัมภา / AFP (4 มิถุนายน 2567)

และสร้างหลักประกันการรักษาพยาบาลสำหรับผู้ย้ายถิ่น ผู้ลี้ภัย และผู้ขอลี้ภัยในสถานกักตัว (52.70 อิรัก)30 แต่ตามกฎของกระทรวงสาธารณสุข ผู้ขอลี้ภัยและผู้ลี้ภัยไม่สามารถเข้าร่วมประกันสุขภาพของรัฐได้

ผู้ลี้ภัยในเมืองที่ไม่สามารถทำงานได้อย่างถูกกฎหมายประสบความลำบากในการจ่ายค่ารักษา และงานวิจัยพบว่าผู้ขอลี้ภัยและผู้ลี้ภัยมีความต้องการด้านการรักษาพยาบาลที่ไม่ได้รับการตอบสนองมากกว่าคนสัญชาติไทยอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อเดือนสิงหาคม 2568 รัฐบาลมีมติให้ผู้ลี้ภัยจากเมียนมาที่อาศัยอยู่ในค่ายตามแนวชายแดนทำงานได้อย่างถูกกฎหมาย33 แต่ผู้ลี้ภัยในเมืองยังคงถูกกีดกันโดยสิ้นเชิง สถานะบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตาม NSM ไม่รวมสิทธิในการทำงาน 34 และมาตรา 63 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 ซึ่งอาจนำมาใช้กับผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ "คล้ายผู้ลี้ภัย" ไม่สามารถใช้ได้หากไม่มีมติคณะรัฐมนตรี

สมาชิก RLN รายงานว่า เมื่อไม่มีสิทธิในการทำงานตามกฎหมาย ผู้ลี้ภัยในเมืองในกรุงเทพฯ จำนวนมากต้องทำงานนอกระบบ ซึ่งเผชิญการเอารัดเอาเปรียบ สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย และความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ที่สูงขึ้น ความกลัวการถูกจับกุมทำให้ไม่กล้าเรียกร้องความยุติธรรม

นับตั้งแต่มีการตัดงบประมาณ USAID และเงินช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศอื่นอย่างรุนแรงในต้นปี 2568 ผู้ลี้ภัยในเมืองเผชิญวิกฤตเฉียบพลันเมื่อไม่มีสิทธิในการทำงานและไม่มีความช่วยเหลือ ครอบครัวไม่สามารถจ่ายค่าเช่า ซื้ออาหาร เข้าถึงการรักษาพยาบาล หรือให้บุตรหลานเรียนต่อได้36 การศึกษาการเนรเทศปี 2569 ของ AAT พบว่าผู้เข้าร่วม 50 คนร้อยละ 96 ไม่สามารถเก็บออมเงินได้เลย และร้อยละ 44 ไม่มีงานทำเลย การมีงานทำเป็นปัจจัยเดี่ยวที่ทำนายได้ดีที่สุดว่าผู้เข้าร่วมรู้สึกปลอดภัยหรือไม่

ความท้าทายที่ 5: เด็กพลัดถิ่นและเด็กผู้ลี้ภัยเผชิญอุปสรรคด้านการศึกษาและความเสี่ยงร้ายแรงต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย โดยมีบริการจำกัด

ประเทศไทยมีพันธะต่อนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน (EFA) และการถอนข้อสงวนต่อข้อ 22 ของ CRC เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2567 ยิ่งเสริมพันธกรณีที่จะสร้างหลักประกันให้เด็กผู้ลี้ภัยได้เข้าเรียน37 อย่างไรก็ตาม การทบทวนปี 2557 ประมาณการว่าเด็กข้ามชาติในประเทศไทยมากกว่าร้อยละ 60 ไม่ได้เรียนหนังสือ 14 เด็กผู้ลี้ภัยในเมืองเผชิญอุปสรรคด้านการเงิน ปัญหาด้านภาษา และการเลือกปฏิบัติ และจำนวนมากต้องพึ่งศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กข้ามชาติ (MLC) ซึ่งไม่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ ทำให้ทางเลือกในอนาคตมีจำกัด

นอกจากนี้ การเข้าถึงการศึกษายังถูกกำหนดโดยนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ รวมถึงแนวทางของสภาความมั่นคงแห่งชาติ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ในปี 2566 เด็กอย่างน้อย 15 คนจากค่ายผู้ลี้ภัยในจังหวัดตากถูกปฏิเสธการรับเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐแห่งหนึ่งในท้องถิ่น ตามประกาศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ซึ่งกันเด็กในค่ายผู้ลี้ภัย ผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีเอกสาร และนักเรียนที่เดินทางข้ามพรมแดนมาเรียนออกไป38 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสิทธิในการศึกษาของเด็กและหลักการประโยชน์สูงสุดของเด็ก

นับตั้งแต่การรัฐประหารปี 2564 เด็กเมียนมาที่พลัดถิ่นจำนวนเพิ่มขึ้น ทั้งที่มากับครอบครัวและมาตามลำพัง ข้ามเข้ามาในห้าอำเภอชายแดนของจังหวัดตากเพื่อแสวงหาความปลอดภัยและการศึกษา หลายคนไม่มีเอกสารแสดงตน ส่วนใหญ่เรียนใน MLC ซึ่งในเดือนกันยายน 2568 มีนักเรียนประมาณสองเท่าของเดือนตุลาคม 256439 ห้องเรียนแออัด ทรัพยากรการสอนไม่เพียงพอ และศูนย์ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย

เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2568 คณะรัฐมนตรีมีมติ โดยอิงจากข้อเสนอแนะของ กสม. เรื่องการเข้าถึงการศึกษาของเด็กที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือสัญชาติไทย และมอบให้กระทรวงศึกษาธิการศึกษาความเป็นไปได้ของข้อเสนอแนะเหล่านั้นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง40 มติดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมเด็กเมียนมาที่พลัดถิ่น ซึ่งเข้ามาหลังรัฐประหารปี 2564 อย่างชัดแจ้ง ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2569 อนุญาตให้เด็กทุกคน

เอกสารสรุปข้อเท็จจริง UPR ฉบับนี้จัดทำโดย **เครือข่ายสิทธิผู้ลี้ภัยในประเทศไทย (RNT), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand), เครือข่ายผู้ลี้ภัย, องค์กรสิทธิไร้พรมแดน (Rights Beyond Border), มูลนิธิมนุษยะ, ภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมไทยเพื่อกระบวนการ UPR และกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ**

สภาพความเป็นจริงในพื้นที่

ความท้าทาย | **กรณี ข้อเท็จจริง และข้อสังเกต**

นักเรียนเข้าชั้นเรียนในค่ายผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา
โรงเรียนในค่ายผู้ลี้ภัยยังคงเผชิญปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน หนังสือเรียน และการสนับสนุนสำหรับครูผู้สอน

แหล่งที่มา: Karen News (2566)

ไม่ว่าสัญชาติหรือสถานะทางกฎหมายใด เข้าเรียนในโรงเรียนรัฐของไทยได้41 แต่ไม่ได้กล่าวถึง MLC ซึ่งเด็กเมียนมาที่พลัดถิ่นส่วนใหญ่พึ่งพา และยังไม่ได้รับการรับรองและเสี่ยงต่อการถูกปิด การตัดงบประมาณตั้งแต่ต้นปี 2568 ยังทำให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาหายไป และอัตราการออกกลางคันเพิ่มขึ้น

ในการทบทวนรอบที่ 3 ประเทศไทยรับไว้พิจารณาข้อเสนอแนะให้สร้างหลักประกันการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมสำหรับทุกกลุ่ม (51.123 กาตาร์) และให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตของเยาวชน (51.119 ฮังการี)42 ข้อ 24 และข้อ 27 ของ CRC รับรองสิทธิของเด็กทุกคนในการมีมาตรฐานสุขภาพสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ และมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ

ในการประเมินปี 2568 โดยใช้แบบวัดภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และความเครียด (DASS-21) RBB สำรวจเด็กและเยาวชนอายุ 9–21 ปี จำนวน 722 คนใน MLC เจ็ดแห่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบภาวะวิตกกังวลรุนแรงหรือรุนแรงมากในผู้เข้าร่วมร้อยละ 40 และภาวะซึมเศร้าและความเครียดอย่างละร้อยละ 1713 บริการมีน้อย โรงพยาบาลแม่สอดมีจิตแพทย์เพียงสองคนที่ให้บริการประชากรจำนวนมาก และภาคการศึกษาของจังหวัดตากมีนักจิตวิทยาประมาณหนึ่งคนต่อนักเรียน 10,000 คน

เด็กเมียนมาที่พลัดถิ่นในจังหวัดตากยังเผชิญความเสี่ยงร้ายแรงต่อสุขภาพกายในหอพักของโรงเรียนที่แออัดและไม่ถูกสุขลักษณะ น้ำสะอาด อาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และอุปกรณ์สุขอนามัยที่จำกัดทำให้โรคท้องร่วง ไข้หวัดใหญ่ และโรคติดต่ออื่น ๆ แพร่กระจาย และเด็กยังสัมผัสกับอันตรายจากสิ่งแวดล้อมและสารเคมีทางการเกษตร

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

ต่อประเด็นใหม่ภายหลังการยื่นเอกสาร: ระเบียบว่าด้วยการเนรเทศ

- ระงับการบังคับใช้ระเบียบจนกว่าจะได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศและภาคประชาสังคม
- ยกเว้นอย่างชัดแจ้งสำหรับบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตาม NSM ผู้ลี้ภัยที่ UNHCR รับรอง และกรณีที่อยู่ภายใต้มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย
- ยกเลิกหรือแก้ไขเงื่อนไข "ความล่าช้าของประเทศที่สาม" ซึ่งเสี่ยงทำให้บุคคลหลุดจากเส้นทางประเทศที่สามที่ปลอดภัย
- กำหนดให้ตรวจสอบว่าประเทศปลายทางปลอดภัยก่อนส่งบุคคลไร้รัฐกลับ แทนการกำหนดโดยปริยายให้เป็น "ประเทศที่พำนักล่าสุด"
- กำหนดให้มีการทบทวนโดยศาลก่อนบังคับตามคำสั่งเนรเทศใด ๆ
- ยืนยันว่ากลไกอุทธรณ์ตามมาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ซึ่งระงับการเนรเทศระหว่างรอการอุทธรณ์ ยังคงใช้บังคับภายใต้ระเบียบฉบับใหม่

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ธัญญกร ทิพยโภคิน (อีฟ), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand). อีเมล: tanyakorn.thippayapokin@asylumaccess.org

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

1. ต่อความท้าทายที่ 1: ไม่มีกฎหมายลี้ภัยระดับชาติ และกลไกคัดกรองระดับชาติ (NSM) ที่ไม่มีประสิทธิภาพ

1.1	ตรากฎหมายลี้ภัยระดับชาติที่ครอบคลุม ซึ่งรับรองสถานะผู้ลี้ภัยอย่างเป็นทางการ และรับรองว่าบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองเข้าถึงใบอนุญาตทำงาน การรักษาพยาบาล การศึกษา และการคุ้มครองทางสังคม
1.2	ระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว ให้ปรับกฎหมายที่มีอยู่ให้สอดคล้องกัน รวมถึงพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 เพื่อขจัดอุปสรรคทางกฎหมายที่บุคคลซึ่งได้รับสถานะบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตาม NSM เผชิญอยู่
1.3	ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 และพิธีสาร ค.ศ. 1967
1.4	แก้ไขระเบียบ NSM เพื่อสร้างหลักประกันการเข้าถึงสำหรับทุกคนที่มีความต้องการด้านการคุ้มครอง โดยไม่คำนึงถึงสถานะการกักตัวตามมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และยกเว้นผู้ยื่นคำขอจากการจับกุม การดำเนินคดี และการเนรเทศตามมาตรา 17 อย่างเป็นทางการตลอดกระบวนการคัดกรองและอุทธรณ์
1.5	ปรับเกณฑ์ NSM ขั้นตอนปฏิบัติมาตรฐาน และการตัดสินใจให้สอดคล้องกับมาตรฐานกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงสิทธิในการมีตัวแทนทางกฎหมายและการอุทธรณ์ที่มีความหมาย จัดทำเอกสารทั้งหมดเป็นหลายภาษา และยุติการตรวจประวัติอาชญากรรมของเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ตาม CRC
1.6	อำนวยความสะดวกในการใช้ทางเลือกแทนการกักตัว โดยยกเลิกข้อกำหนดการประกันตัวซ้ำซ้อนสำหรับผู้ยื่นคำขอ NSM และอนุญาตให้องค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายทำหน้าที่เป็นผู้ค้ำประกันอย่างเป็นทางการตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างชัดเจน
1.7	ให้สิทธิในการทำงานทันทีแก่ผู้ยื่นคำขอ NSM และบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองผ่านใบอนุญาตทำงานชั่วคราว เพื่อให้พึ่งตนเองได้และเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบน้อยลงในช่วงการพิจารณาและการอุทธรณ์
1.8	สร้างหลักประกันว่าผู้ที่ถูกปฏิเสธคำขอสามารถอุทธรณ์ได้โดยไม่ต้องเริ่มกระบวนการทั้งหมดใหม่ และจะไม่ถูกเนรเทศขณะใช้สิทธิดังกล่าว

2. ต่อความท้าทายที่ 2: ห้องกักตรวจคนเข้าเมืองและสภาพการกักตัวที่ไร้มนุษยธรรม

2.1	กำหนดระยะเวลาสูงสุดของการกักตัวคนเข้าเมืองไว้ในกฎหมาย พร้อมการทบทวนโดยศาลโดยอัตโนมัติ และสร้างหลักประกันว่าการลิดรอนเสรีภาพใดก็ตามต้องอยู่บนฐานของการประเมินความจำเป็นและความได้สัดส่วนเป็นรายบุคคล ไม่ใช่การใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองอย่างครอบคลุมทุกกรณี

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ธัญญกร ทิพยโภคิน (อีฟ), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand). อีเมล: tanyakorn.thippayapokin@asylumaccess.org

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

2.2	ปฏิรูประบบการประกันตัว โดยยกเว้นการประกันตัวสำหรับผู้ลี้ภัยที่ UNHCR รับรอง อนุญาตให้องค์กรภาคประชาสังคมเป็นผู้ค้ำประกัน และกำหนดให้การปฏิเสธต้องมีเหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นรายบุคคล
2.3	แก้ไขสภาพทางกายและสุขภาพจิตในศูนย์กักตัว IDC อย่างเร่งด่วน โดยกำหนดเพดานจำนวนผู้ถูกกักสูงสุด ปรับปรุงการระบายอากาศ สร้างหลักประกันว่ามีการตรวจรักษาอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ และจัดบริการสุขภาพจิต รวมถึงการดูแลที่คำนึงถึงผลกระทบจากบาดแผลทางใจ
2.4	สร้างหลักประกันว่า UNHCR และองค์กรภาคประชาสังคมเข้าถึง IDC ทุกแห่งได้โดยไม่ถูกจำกัดและอย่างสม่ำเสมอ เพื่อคัดกรองด้านกฎหมายและการคุ้มครอง

3. ต่อความท้าทายที่ 3: การกักตัวเด็กและการไม่มีกรอบการคุ้มครองเด็ก

3.1	เปลี่ยนจากการจัดการแบบควบคุมตัวไปสู่ทางเลือกที่ไม่ใช่การควบคุมตัวและอยู่ในชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งรักษาเสรีภาพในการเคลื่อนไหวและความเป็นหนึ่งเดียวของครอบครัว รวมถึงปิด ศูนย์แรกรับแม่และเด็ก (Mother and Child Immigration Detention Centre) ที่บางเขนในฐานะรูปแบบหนึ่งของการกักตัว และแทนที่ด้วยการดูแลที่ชุมชนเป็นผู้นำ
3.2	กำหนดนโยบาย "ไม่กักตัวเด็กเลย" เป็นทางการผ่านมติคณะรัฐมนตรี และแก้ไข MOU-ATD ให้ครอบคลุมสมาชิกครอบครัวทุกคน รวมถึงบิดา เพื่อป้องกันการแยกครอบครัว
3.3	จัดตั้งกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อติดตามการปฏิบัติตาม MOU-ATD ทั่วประเทศ เพื่อไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีถูกส่งเข้าห้องกักตรวจคนเข้าเมือง
3.4	คุ้มครองเด็กผู้ลี้ภัย เด็กผู้ขอลี้ภัย และเด็กพลัดถิ่น โดยจัดตั้งกรอบการคุ้มครองเฉพาะที่ปฏิบัติได้จริง โดยยึดข้อ 22 ของ CRC และประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นแนวทาง
3.5	เสริมสร้างขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะในอำเภอชายแดน ในการคุ้มครองเด็กในบริบทการย้ายถิ่นตามกรอบสิทธิเด็กระหว่างประเทศและในประเทศ

4. ต่อความท้าทายที่ 4: สิทธิในการทำงานและการเข้าถึงประกันสุขภาพของรัฐ

4.1	ออกมติคณะรัฐมนตรีอย่างเร่งด่วนเพื่อให้สิทธิในการทำงานแก่ผู้ที่ยื่นคำขอหรือได้รับสถานะบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองตาม NSM ผ่านใบอนุญาตทำงานชั่วคราว ระหว่างที่คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาและระหว่างการอุทธรณ์

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ธัญญกร ทิพยโภคิน (อีฟ), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand). อีเมล: tanyakorn.thippayapokin@asylumaccess.org

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลไทย

4.2	ใช้มาตรา 63 แห่งพระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 กับผู้ลี้ภัยทั้งในเมืองและในค่าย เพื่อให้สิทธิในการทำงาน
4.3	ขยายการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน เพื่อให้ผู้ลี้ภัยสามารถเรียกร้องให้นายจ้างรับผิดต่อการเอารัดเอาเปรียบ การล่วงละเมิด และสภาพการทำงานที่อันตราย โดยไม่เสี่ยงต่อการถูกบังคับใช้กฎหมายคนเข้าเมือง
4.4	สร้างหลักประกันว่าทุกคนในประเทศไทย ไม่ว่าสถานะการเข้าเมืองใด เข้าถึงประกันสุขภาพของรัฐได้
4.5	ออกคำสั่งห้ามสถานพยาบาลสอบถามสถานะการเข้าเมือง หรือรายงานผู้ป่วยต่อเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

5. ต่อความท้าทายที่ 5: การศึกษาและสุขภาพของเด็กพลัดถิ่นและเด็กผู้ลี้ภัย

5.1	รับรองสิทธิในการศึกษา และสร้างหลักประกันว่าการศึกษาพร้อมให้บริการและเข้าถึงได้สำหรับเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กในบริบทการย้ายถิ่น
5.2	ดำเนินนโยบายการศึกษาเพื่อปวงชนอย่างเต็มที่ โดยขจัดอุปสรรคสำหรับเด็กผู้ลี้ภัยและเด็กที่ไม่มีเอกสาร รวมถึงรับรองวุฒิการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้
5.3	รับรองสิทธิของเด็กทุกคนในการเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐของไทย โดยไม่คำนึงถึงสถานะด้านเอกสาร ตามข้อ 22 ของ CRC ภายหลังการถอนข้อสงวนของประเทศไทย
5.4	สนับสนุนการศึกษาหลายภาษาที่ใช้ภาษาแม่เป็นฐาน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและผลการเรียนรู้ของเด็กผู้ลี้ภัย
5.5	สร้างหลักประกันการเข้าถึงการรักษาพยาบาลอย่างเท่าเทียมสำหรับเด็ก ไม่คำนึงถึงสถานะทางกฎหมายหรือสัญชาติ โดยขยายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไปยังเด็กพลัดถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในเมียนมา
5.6	จัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้บริการสุขภาพด่านหน้าอย่างเพียงพอ เพื่อสร้างหลักประกันการเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติสำหรับเด็กทุกคน โดยเฉพาะเด็กเมียนมาที่พลัดถิ่น ตามข้อ 2 และข้อ 24 ของ CRC

SCAN HERE

สแกนเพื่ออ่าน
รายงานร่วมภาคประชาสังคมต่อ
กระบวนการ UPR ว่าด้วยสิทธิของผู้ลี้ภัย

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ธัญญกร ทิพยโภคิน (อีฟ), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand). อีเมล: tanyakorn.thippayapokin@asylumaccess.org

บันทึกเพิ่มเติม

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ธัญญกร ทิพยโภคิน (อีฟ), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand). อีเมล: tanyakorn.thippayapokin@asylumaccess.org

บันทึกเพิ่มเติม

สำหรับข้อมูล หลักฐาน และสถิติเพิ่มเติม โปรดดูรายการอ้างอิง และ/หรือติดต่อ:
ธัญญกร ทิพยโภคิน (อีฟ), แอสไซลัม แอ็กเซส ประเทศไทย (Asylum Access Thailand). อีเมล: tanyakorn.thippayapokin@asylumaccess.org